

סימן ל

בדין שמיעת קול זמרה אחר החורבן ואם מותר להקליט לטייפ רעקארדער תפילות וברכות ושירי זמרה בשם ומלכות ואח"כ יעריכו את הטייפ אם יש בזה גרם של הוצאת שם שמים לכטלה

שלום וברכה ברכי"י והמשכה להרב החריף ומפולג כתו"י חוטב מגוע גדולים ה"ה הגה"ק כעל מחנה חיים בית שערים וילקוט אליעזר מו"ה יואל הכהן אילאוויץ שליט"א, כבודוקין ג.י. יע"א.

כדבר שאלתו מה שנחפשט אפילו אצל תרדים לד"א, להשחמש כטעיפ רעקארדער להקליט לחוכו ניגונים ותזמורת מחזנים ומשוררים שונים המנגנים ככלי שיר אפילו לפעמים תפילות וזמירות, ואחר כך עורכים הטעיפ רעקארדער לשמוע בכל עת התזמורת והניגונים אם יש היתר לזה, ואת"ל רמותר מ"מ השאלה אם יש היתר להקליט לחוכו תפילות וברכות בשם ומלכות (ז"א) ההתפילות והברכות נקלטו בזמנם בשעת החיוב לכרך ולהתפלל, וכאשר יעריכו את הטייפ לשורר נשמעו גם השמות הקדושים של הברכות והתפילות, האם לא שייך בזה גרם של הוצאת שם שמים לכטלה, ממילא יהיה גם חשש על המכרך והמתפלל אם יודע שכרכוהו נקלטים ואחר כך נשמעים ללא צורך, ועל המעריך הרעקארדער חשש דלא תשא וכו', וכן גם על השומע איכא חששא דשומע אזכרה מפי תכירו לכטלה, זה תוכן שאלתו.

תשובה:

א) **הנראה** לי כזה, דהנה כאיסור שמיעת קול זמרה אחר תדבן מקדשינו ותפארתינו ת"ו במהרה, תנינן כמתניתין דסוטה (דף מ"ח) משכטלה סנהדרין בטל השיר מכות השתתאות שנאמר כשיר לא ישחו יין וגו', ואיתא התם כגמרא וממאי דמשכטלה סנהדרין כתיב אמר רב הונא כריה דרב יהושע דאמר קרא זקנים משער שכתו בחורים מנגינתם, אמר רב אודנא דשמעא זמרא תעקר וכו', ולהלן כגמרא אמר רב הונא זמרא דנגדי דבכרי שרי דגדראי אסור, ופירש"י דנגדי מושכי הספינות כחבל שרי שאינו אלא לזרזם במלאכהם, ודכרי שמזמדין בשעה שחורשין ואינו אלא לכויך את השורדים לתלמידם שהולכין לקול השיר דערב עליהם, דגדראי אינו אלא לשחוק, וכש"ס גיטין איתא שלחו ליה למר עוקבא זמרא מנא לן דאסור שרטט וכתיב להו אל תשמח ישראל אל גיל כעמים (הושע ט'), ופריך כגמרא ולישלח להו מהכא בשיר לא ישחו יין ימר שבר לשותיו (ישעיה כ"ב), ומתיר א' מההוא היה אמינא ה"מ זמרא דמנא אבל דפומא שרי קמ"ל, והמוכן בזה דמה דערף הלימוד דאל תשמח ישראל אל גיל כעמים מהלימוד מקרא דבשיר לא ישחו יין, כיון דכתיב קרא כתיב קודם לזה שכת משוש תופים שכת משוש כינור, דמשמע רק זמרא דמנא אבל לא דפומא, להכי כתיב להו מקרא דאל תשמח

ישראל רמשמע כל מיני שמחה אפילו דפומא, ובוה אתי שפיר האי דשלחו ליה למר עוקבא זמרא לן דאסור, ובי לא ידעו מהך מתניתין דסוטה דמשכטלה סנהדרין בטל השיר מכות השתתאות, וגם מר עוקבא דהשיב להו מקרא אחרני לא מאאי קרא דאיתא במתניתין, דלקושטא דמילתא ידעו מזה הן השואלים והן מר עוקבא, רק השאלה היתה על זמרא דפומא דמתניתין איירי בזמרא דמנא ומר עוקבא קא משמע לן דגם כפומא אסור, ולפי פירש"י בגיטין על זמרא היינו לשורר בכית השתתאות, משמע דרק במשתאות אסור לשורר כפומא אבל שלא כמשתה מותר, אבל כמנא אסור אפילו שלא כמשתה, אכן מדברי התוס' שם בד"ה זמרא נראה דאין חילוק בין זמרא דמנא ובין זמרא דפומא דרק בכית השתתה אסור, ופירשו כן גם בדברי רש"י דהרי כתבו פירש"י לשורר בכית השתתאות, ואחר כך הביאו דכפרך כמרא דסוטה תמן דמשכטלה סנהדרין בטל השיר בכית השתתאות שנאמר כשיר לא ישחו יין, מכואר דכריהם כיון דהביאו שני המקראות דאין חילוק בין פומא למנא דבשניהם רק כמשתה אסור, וכתוס' ר"י כתב בפירוט כהאי דמר עוקבא זמרא מנא לן דאסור, פ"י לשורר ולזמר בכית השתתאות, שרטט וכתיב להו אל תשמח ישראל אל גיל כעמים, פ"י לא שנת כפה לא שנת כ"ד, מכואר דגם כמנא רק כמשתה אסור לפירושם.

ב) **והרמב"ם** (כפרק ה' מהלכות תענית ה"י"ד) כתב ח"ו וכל גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר אסור לשמוח בהם ואסור לשומען מפני החורבן אפילו שירה כפה על היין אסורה שנאמר כשיר לא ישחו יין, ולכאורה בדברי הרמב"ם יש לומר גם כן דמחלק בין זמרא דפומא לזמרא דמנא, דמתחילה כתב דגזרו שלא לנגן בכלי שיר, היינו תמיד בכל אופן, ואחר כך כתב דגם שירה כפה אסורה על היין, הרי דעל היין כתב רק בשירה כפה אבל מעיקרא לא כתב על היין, ואיכא למימר דבמנא אסור אפילו שלא על היין, אך כיון דהביא הפסוק דבשיר לא ישחו יין, והרי הפסוק מיירי בשירה דמנא כיון דהאי קראי מיירי קודם לזה בשכת משוש תופים ושכת משוש כינור, מכואר דאינו מחלק בין פומא למנא, דאפילו כמנא רק כמשתה אסור, אולם הטור באו"ח (ס' תק"ס) הבין בדברי הרמב"ם דכאמת מחלק בין פומא למנא, דבמנא אפילו שלא כמשתה אסור, רק כפומא מותר שלא כמשתה, אבל צריך עיון לפיע"ד מה שהביא הפסוק דבשיר לא ישחו יין, דמיירי בשיר דמנא כמו שביארנו, דמדברי התוס' גיטין הג"ל שהביאו הידושלמי דריש גלותא הך קאיב דמתיב בזמרא שללא משמענן ביותר, היינו דמי שרגיל בכך ראוי להחמיר אפילו שלא כמשתה, למר מזה הטור דכתיב ש חילוק בין פירש"י להתוס', דלרש"י דוקא כמשתה אסור, ולהתוס' כמי שרגיל בכך כמו ריש גלותא גם כן אסור, והכ"ח כתיב רהתוס' לא פליגי על רש"י רק שפירשים דכרי דרגיל בכך דינו כמו כמשתה.

ג) **ומפשטות** לשון רש"י יש לומר דס"ל כמו שכתב הרמב"ם דבמנא אסור אפילו בלא כמשתה, דהרי כתב בלשונו לשורר בכית השתתה, אבל התוס' מפרשים אחרת בדברי רש"י כמו שכתבנו לעיל דגם כמנא מותר שלא על היין,

ולהלכה פסק בש"ע (בסי' תק"מ סעי' ג') להמחבר ככלי שיר אסור אפילו שלא על היין, ולהרמ"א דוקא על היין או מי שרגיל בכך ואין חילוק בין כמנוא ובין כפומא דרק על היין אסור, והבי"ח מחמיר דאפילו שלא על היין אסור אפילו כפומא, ובאמת מצינו כן בגמרא בסוטה המוכא לעיל דאמר רב אודנא דשמעא זמרא חתק, דמשמע בכל אופן אפילו בפה ושלא על היין, והטור הביא חשבת הרמב"ם דהחמיר בפה בלא יין, מכל מקום שיטת הרבה ראשונים אינו כן, ובש"ט הגבורים בכרכות ריש פרק אין עומדין כתב דרש"י ומיימוני פסקו דדוקא בבית המשתה על היין אסור אבל בלא יין שרי והתוס' מסכימים לדברי רבינו, והנה המחבר בסעי' ג' כתב דנהגו כל ישראל לומר דברי תשכחות או שיר של הוראות, וזכרון חסדי הקב"ה על היין, והרמ"א הוסיף דלצורך מצוה כגון בבית חתן וכלה הבל מותר, ומה שכתב המג"א בסקי"י בשם ליקוטי מהרי"ל דאסור לנגן בבית המשתה אודך כי עניתינו, וכה"ג כמה פיוטים לשמחת הריעות כי או תורה חוגרת שק ואומרת עשאוני בניך כמין זמר, אך כביה"כ לרגלים מותר לומר, וטו"ס המג"א דלא שרי אלא אותם השירים שנתקנו על הסעודה כגון בשבת אבל פיוטים אחרים אסור, מי"מ חזינן דהעולם מקילין בזה אפילו חסידים ואנשי מעשה וסומכים על דברי הגאון שהביא אסור, בברכות פרק ה' שכתב דהיא דאמרין זמרא בפומא אסור, הנימין כגון נגינות של אהבת ארם לחבירו וכו', אבל דברי שידות ותשכחות וזכרון חסדיו של הקב"ה אין אדם מישראל נמנע מזה, ומנהג כל ישראל לאמרן בבתי חתנים ובבתי משתאות בקול נגינות ובקול שמחה, ולא ראינו מי שמחה בזאת עכ"ל, וכן הביא שם הרא"ש דברי הגאון הנ"ל מובא דבריהם בטור ובכ"י בס' תק"ס, ולכן לשמוע על הרדיו שירות ותפלות מחזונים חדרים דבר ד' המעוררים אהבת זמרה ויראת שמים, יש מקום להקל לזקנים ונזקת ככוונה לעוררם ולהביאם לירי מצב רוח מרומם, אבל חסם לנגן ולומר הרי זה מושב לצים, ובספר או"ח מכ"א בשם השר"ח שהוכיח מדברי הראשונים דמותר לנגן פסוקים דרך שבת והודאה להש"ת, ומה שאמרו חז"ל בסנהדרין (דף ק"א) שהתורה חוגרת שק ואומרת עשאוני בניך כמין זמר והיא ברייתא במסכת כלה, היינו בעושים כן דרך שחוק והיחול, אבל כשאומרים דרך שגח והודאה ובתעמים של הקרא שפיר דמי, ובה גם מהרי"ל מודה דמותר.

להג"ל

ובדבר שאלתו אם יש אסור לעמוד ולהעידן הטעם
רעקארדער להקליט לתוכו תפילות וברכות בשם ומלכות, ואחד כך לשמוע מהטעם הברכות מחשש הוצאת שם שמים לבטלה, והשאלה על השומע ועל המטיב.

(א) **הנראה** לי בזה הנהגה להעידן את הרעקארדער בשעה שמברכין ומתפללים ברכות ותפילות בזמן להקליט לתוכו, נראה לכאורה וליכא בזה שום חשש אסור, דהרי המברך אינו עושה כלום רק שמוציא שם שמים כחיקונוה,

(ב) **וזה** זמן כביר שנשאלתי היות שהמורים שמלמדים עם ילדים ברכת התורה וברכת ההפטורה וגם קריאת ההפטורה, כדי להכניס שידעו לקרות בתורה ובנביאים ועושים רעקארד בקול זמרה לפיסוק הטעמים כדי שיעבדו בבית על הפונגורין וילמדו מזה איך לברך ולקרות בתורה ובנביאים בבית הכנסת בעת היגיעה לגיל מצות, והשאלה בזה: (א) כמו בטעיף רעקארדער בני"ד, (ב) היות שדרך של הרעקארד להקליט בו משני הצדדים כאשר כלה כצד אחד מהפכים אותו על צידו השני ומקליטין בו כמו כצד הראשון, וכאשר רוצים לשמוע בקולו יש בהפונגורין מחט הסוכבת בעיגול על הרשמים, ומזה יוצא הקול, ולפי זה השאלה מכיון שהקול יוצא על ידי המחט שעוברת חמיר על הרשמים, ועל ידי הסיבובים של המחט נמחק בכל פעם מעט, ויש שאלה על מחיקת השם, וגם כאשר מקליטים על צד השני יכול להיות שמצד אחד נרשם השם ומצד השני נקלט חיבה פשוטה, ולפי מה שביארנו לעיל הרי אין כאן לאף כתיבה ולא מחיקה, וגם לו יהיה שיש כאן כתיבה, מכל מקום על צד השני יש לעיין אם השם מקדש כל עובי המקום, ובמקום אחד דנתי בזה (עיין בספרי בית אבי חלק שלישי י"ד סי' קי"ב אות י"ג), והבאתי מדברי התוס' ערכין (דף ו') כד"ה יגור שכתבו שם על מה דאיתא החם בגמרא דעכ"ס שהתנדב קורה ושם כתוב עליה וכו' יגור וישתמש במותר, דמשמע על ידי שיגור הקורה דהיינו שיחטוף הקורה ולא יגנה מאותה החתיכה שכנגד השם דמקומו מידא קידש השם, ויש ליהרר כשכותבין ספר תורה או תפילין וגררו מקום השם שאין לכתוב במקומו יעו"ש.